

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

**«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№4 (94), 2025**

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

**«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№4 (94), 2025**

Алматы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ
«Филология ғылымдары» сериясы
№4 (94), 2025 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2000 ж. бастап шығады.

Бас редактор:
PhD, зерттеу қызметі және инновация жөніндегі проректоры Сұлтан Е.
Бас редактордың орынбасары:
филол.ғ.д., проф. Абишева С.Д.
Ғылыми редактор:
филол.ғ.д., проф. Есенова К.У.

Редакциялық алқа:
филол.ғ.к., қауымд. проф. Сатемирова Д.А.
филол.ғ.к., қауымд. проф. Жиренов С.А.
филол.ғ.д., проф. Османова З.Ж.
эл-Фараби ат. ҚазҰУ
филол.ғ.к., қауымд. проф.
Джолдасбекова Б.У.
пед.ғ.д., проф., эл-Фараби ат. ҚазҰУ
Салханова Ж.Х.
филол.ғ.д., проф., ҚазҰҚызПУ
Кыинова Ж.К.
PhD, қауымд. проф.м.а., ТЖүргенов ат.
Қазақ ұлттық өнер академиясы
Жалалова А.М.
филол.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті

Бахтикереева У.М. (Ресей)
филол.ғ.д., доцент, Таулы Алтай мемлекеттік университеті
Алексеев П.В. (Ресей)
филол.ғ.д., проф., Варминь-Мазур университеті
Киклевич А.К. (Польша)
PhD, проф., Джордж Вашингтон университеті
Роллберг П. (АҚШ)
PhD, проф., Орталық Ланкашир университеті
Табачникова О.М. (Ұлыбритания)

Жауапты хатшы:
PhD, қауымд. проф. м.а. Серикова С.К.
Техникалық хатшы:
PhD, қауымд. проф. Сабинова Д.А.

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2025

Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10109-Ж

Басуға 30.12.2025 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 17,5 е.б.т.
Тапсырыс 572.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңғылы, 13.
Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ТІЛ БІЛІМІ
ЛИНГВИСТИКА
LINGUISTICS

- Абдиева Г.М., Серкебаева Г.И.** Концептуализация новых социальных феноменов в современной лингвокультуре..... 5
- Абдиева Г.М., Серкебаева Г.Ы.** Қазіргі лингвомәдениеттегі жаңа әлеуметтік феномендерді концептуалдау
Abdiyeva G.M., Serkebayeva G.I. Conceptualization of new social phenomena in modern linguoculture
- Зарипова М.К., Смагулова Б.А.** Тенденции негативной оценки в узбекских и русских пословицах..... 15
- Зарипова М.К., Смагулова Б.А.** Өзбек және орыс мақалдарындағы теріс бағалау тенденциялары
Zaripova M.K., Smagulova B.A. Negative evaluation trends in Uzbek and Russian proverbs
- Өнерхан Н.** Қазақ, моңғол тілдеріндегі «бас» метафорасы туралы..... 26
- Унерхан Н.** Метафора «голова» в казахском и монгольском языках
Unyerkhan N. About the "head" metaphor in the Kazakh and Mongolian languages
- Раджапова Н.Б., Онгарбаева А.Т.** Отражение социокультурных изменений в гендерной лексике разносистемных языков..... 34
- Раджапова Н.Б., Онгарбаева А.Т.** Түрлі жүйелі тілдердің гендерлік сөздік құрамындағы әлеуметтік-мәдени өзгерістердің көрінісі
Radzhapova N.B., Ongarbaeva A.T. Reflection of socio-cultural changes in the gender vocabulary of languages with different systems
- Saurbayev R.Zh., Yerekhanova F.T.** Structural expansion of a simple sentence through the parallel constructions in modern English..... 40
- Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т.** Қазіргі ағылшын тіліндегі параллельді конструкцияларды қолданудағы жай сөйлемнің құрылымдық кеңеюі
Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т. Структурное расширение простого предложения с помощью параллельных конструкций в современном английском языке
- Токсанбаева Т.Ж., Тлеулесова А.Ш., Ахметова Б.З.** Қазақ тілінің дамуы контексіндегі үштілділік: лингвистикалық ерекшеліктері мен трансформациясы..... 46
- Токсанбаева Т.Ж., Тлеулесова А.Ш., Ахметова Б.З.** Трехъязычие в контексте развития казахского языка: лингвистические особенности и трансформация
Toxanbayeva T.Zh., Tleulesova A.Sh., Akhmetova B.Z. Trilingualism in the context of the development of the Kazakh language: linguistic features and transformation

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия «Филологические науки» №4 (94), 2025 г.

Периодичность – 4 номера в год
Выходит с 2000 года.

Главный редактор
PhD, проректор по исследованиям и инновациям Сұлтан Е.

Зам. гл. редактора
д.филол.н., проф. Абишева С.Д.

Научный редактор
д.филол.н., проф. Есенова К.У.

Редакционная коллегия:

к.филол.н., ассоц. проф. Сатмирова Д.А.

к.филол.н., ассоц. проф. Жиренов С.А.

к.филол.н., ассоц. проф. Османова З.Ж.

д.филол.н., проф.

КазНУ им. аль-Фараби Джолдасбекова Б.У.

д.пед.н., проф. КазНУ им. аль-Фараби

Салханова Ж.Х.

д.филол.н., проф. КазНУиЖенПУ

Кынова Ж.К.

PhD, и.о.ассоц.проф. КазНАИ им.

Т.Жургенова Жалалова А.М.

д.филол.н., проф., РУДН

Бахтикереева У.М. (Россия)

д.филол.н., доцент, Горно-Алтайский

государственный университет

Алексеев П.В. (Россия)

д.филол.н., проф., Варминьско-Мазурский

университет Киклевич А.К. (Польша)

PhD, проф., Университет Джорджа

Вашингтона Роллберг П. (США)

PhD, проф., Университет Центрального

Ланкашира Табачникова О.М.

(Великобритания)

Ответственный секретарь:

PhD, и.о.ассоц.проф. Серикова С.К.

Технический секретарь:

PhD, ассоц.проф. Сабирова Д.А.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2025

Зарегистрировано
в Министерстве культуры и информации
РК

8 мая 2009 г. №10109-Ж

Подписано в печать 30.12.2025 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 17,5 уч-изд.л.
Заказ 572.

050010, г. Алматы,
пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат» Казахского
национального педагогического
университета им. Абая

ӘДЕБИЕТТАНУ
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ
LITERARY STUDIES

Алламуратова А.Ж., Алламуратова, Г.Ж. Символика визуального компонента создания образа в произведениях «Атака титанов» Хадзимэ Исаямы, «Поднятие уровня в одиночку» Чу-Гонга, «Основатель темного пути» Мосян Тунсю..... 60

Алламуратова А.Ж., Алламуратова Г.Ж. Хадзимэ Исаяманың «Титандар шабуылы», Чу-Гонгтың «Деңгейді жалғыз көтеру», Мосян Тунсюдың «Қараңғы жол негізін салушы» шығармаларында бейнені жасаудың көрнекі компонентінің символикасы
Allamuratova A.J., Allamuratova G.J. The symbolism of the visual component of image creation in the works "Attack on Titan" by Hajime Isayama, "Raising the Level Alone" by Chugong, "The Founder of the Dark Path" by Moxiang Tongxiu

Аралтай М.А., Жұмақаева Б.Д. Қазақ фэнтезиінің әдеби процестегі орны мен болашағы..... 74

Аралтай М.А., Жұмақаева Б.Д. Место и будущее казахского фэнтези в литературном процессе
Araltai M.A., Zhumakayeva B.D. The place and future of Kazakh fantasy in the literary process

Кудайберген А.Т., Ибраева А.Д. Интермәтін поэтикасының көркем мәтіндегі қызметі..... 81

Кудайберген А.Т., Ибраева А.Д. Поэтика интертекста в художественном тексте
Kudaibergen A.T., Ibraeva A.D. The poetics of intertext in a literary text

Насирдинов Б.П., Өмірзақов С.Д., Бибулова М.А. М.Мырзахметұлы зерттеулеріндегі Абайдың «Толық адам» ілімі..... 87

Насирдинов Б.П., Умирзаков С.Д., Бибулова М.А. Наука Абая «Нравственная личность» в исследованиях М. Мырзахметұлы
Nasirdinov B.P., Umirzakov S.D., Bibulova M.A. Science of Abai "Moral personality" in the researches of M. Myrzakhmetuly

Сейтова Л.М. Мотив ностальгии и образ Казахстана на материале рассказов Светланы Фельде..... 97

Сейтова Л.М. Светлана Фельде оқиғаларының негізіндегі сағыныш мотиві мен Қазақстанның бейнесі
Seitova L.M. The motif of nostalgia and the image of Kazakhstan based on the story of Svetlana Felde

ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ
ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ
PROBLEMS OF PEDAGOGY AND METHODOLOGY

Aben A. A review of language adaptation issues of kazakh students from China in Kazakhstan..... 106

Әбен А. Қазақстандағы Қытайдан келген қазақ студенттерінің тілге бейімделу мәселелеріне шолу

**Abai Kazakh National
Pedagogical University**

BULLETIN
Series "Philological Sciences"
No. 4 (94), 2025.

Periodicity – 4 issues per year.
Published since 2000.

Editor-in-chief

PhD, Vice-Rector for Research and Innovation
Sultan E.

Deputy editor-in-chief

Doctor of Phil. Sciences, Prof. Abisheva S.

Scientific editor

Doctor of Phil. Sciences, Prof. Essenova K.

Editorial board

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Satemiroya D.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Zhirenov S.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Osmanova Z.

*Dr of Phil. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University* **Dzholdasbekova B.**

*Doctor of Ped. Sciences, Prof., Al-Farabi
Kazakh National University* **Salkhanova Zh.**

*Doctor of Phil. Sciences, Prof.,
Kazakh National Women's Teacher Training
University* **Kiynova Zh.**

*PhD, Assoc. Prof., T. Zhurgenov Kazakh
National Academy of Arts* **Zhalalova A.**

Dr of Phil. Sciences, Prof., RUDN

Bakhtikireeva U. (Russia)

*Doctor of Phil. Sciences, Assoc. Prof., Gorno-
Altaysk State University* **Alekseyev P.** (Russia)

*Dr of Phil. Sciences, Prof., University of
Warmia and Mazury* **Kiklewicz A.** (Poland)

PhD, Prof., George Washington

University **Rollberg P.** (USA)

PhD, Prof., University of Central Lancashire
Tabachnikova O. (The United Kingdom)

Executive Secretary

PhD, Assoc. prof. **Serikova S.**

Technical Secretary

PhD, Assoc. prof. **Sabirova D.**

©Abai Kazakh National Pedagogical
University, 2025

Registered in the Ministry of Culture and
Information of the Republic of Kazakhstan
8 May 2009 No10109-Zh/Ж

Signed in print 30.12.2025.
Format 60x84 1/8. Volume 17,5
teaching and publishing lists. Order 572.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai KazNPU

Publishing House "Ulagat" of the Abai Kazakh
National Pedagogical University

Абен А. Обзор проблем языковой адаптации казахских студентов из Китая в Казахстане

Сарымсақ К.Т., Тлеубекова Б.Т. Комикс арқылы оқыту: клиптік ойлауға бейімделген ұрпақ..... 117

Сарымсақ К.Т., Тлеубекова Б.Т. Обучение через комиксы: поколение, адаптированное к критическому мышлению
Sarymsak K.T., Tleubekova B.T. Teaching through comics: a generation adapted to critical thinking

Оспанова А.К., Дуранли М. К. Тоқаевтың «Арнаулы тапсырма» повесінің тәрбиелік мәні..... 125

Оспанова А.К., Дуранли М. Воспитательное значение повести К. Токаева «Особое поручение»

Ospanova A.K., Duranli M. The educational value of K. Tokaev's novella "Special assignment".

Біздің авторлар..... 134

Наши авторы..... 136

Our authors..... 138

8. Tajibayeva Z., Nurgaliyeva S., Aubakirova K., Ladzina N., Shaushekova B., Yespolova G., Taurbekova A. (2023). Investigation of the psychological, pedagogical and technological adaptation levels of repatriated university students. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 11(3), 755–774. <https://doi.org/10.46328/ijemst.3336>
9. Moldakhanova M., Kariyev A., Lekerova G., Orazbayeva F. (2024). Research on adaptation of first-year students with special educational needs to study at university. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*, 365–388. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-19>
10. Bourdieu P. (1991). *Language and symbolic power*. Harvard University Press. Retrieved from https://monoskop.org/images/4/43/Bourdieu_Pierre_Language_and_Symbolic_Power_1991.pdf
11. Krashen S.D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon. Retrieved from https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
12. Berry J.W. (1997). *Immigration, acculturation, and adaptation*. Retrieved from https://is.muni.cz/el/fss/podzim2015/ZUR393i/um/W_2_Acculturation.pdf
13. Tlepbergen D., Akzhigitova A., Zabrodskaia A. (2025). Kazakh–English bilingualism in Kazakhstan: Public attitudes and language practices. *Languages*, 10(5), 102. <https://doi.org/10.3390/languages10050102>
14. Kaztest. (2024). *Kaztest zhuiyesinin zhalpy akparaty [General information about the Kaztest system]*. Retrieved from <http://kazakhtest.kz/kz/about-center/> [in Kazakh]
15. The People’s Republic of China. (2019). *Constitution of the People’s Republic of China*. Retrieved from https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html
16. Zharkynbekova Sh. K., Tazhibayeva S. Zh., Filchenko A. U. *Problems of Preserving the Kazakh Language in China: Threats of Extinction and Ways of Solution*. In: *J. Sib. Fed. Univ. Humanit. soc. sci.*, 2025, 18(3), 502–515. EDN: DOAOGQ

FTAMP 17.82.30

10.51889/2959-5657.2025.94.4.013

Сарымсақ К.Т. ¹ , *Тлеубекова Б.Т. ²

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Алматы, Қазақстан

e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

*e-mail: biko.1972@mail.ru

КОМИКС АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ: КЛИПТІК ОЙЛАУҒА БЕЙІМДЕЛГЕН ҰРПАҚ

Аңдатпа

Бұл мақалада комикс жанрының пайда болу тарихы, әлемдік әдебиет пен мәдениеттегі орны және оның қазіргі білім беру процесіндегі маңызы жан-жақты қарастырылады. Зерттеу барысында АҚШ, Еуропа, Жапония секілді елдердегі комикс жанрының даму кезеңдері мен негізгі өкілдері талданады. Сонымен қатар мақалада қазақ комикстерінің даму деңгейіне де назар аударылып, ХХ ғасырдың басындағы алғашқы комикстік элементтерден бастап қазіргі авторлық комикстерге дейінгі жобалар сараланады. Комикс – мәтін мен көркем бейнені ұштастыра отырып, оқиғаны визуалды түрде жеткізетін ерекше жанр. Комикс жанрының оқушылардың оқу мотивациясын арттырудағы, мәтінді тез қабылдатудағы, креативті ойлауды дамытудағы тиімділігі ғылыми тұрғыда негізделеді. Сондай-ақ комикстерді білім беруде қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері мен ұлттық мазмұнды шығармаларды заманауи форматта ұсынудың өзектілігі айқындалады.

Түйін сөздер: комикс, визуалды баяндау, оқырман қызығушылығы, қазақ комиксі, креативті ойлау, оқу мотивациясы, заманауи нұсқа

Сарымсак К.Т.¹ , *Тлеубекова Б.Т.²
^{1,2}Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Алматы, Казахстан
e-mail: kamilasarymsak@mail.ru
*e-mail: biko.1972@mail.ru

ОБУЧЕНИЕ ЧЕРЕЗ КОМИКСЫ: ПОКОЛЕНИЕ, АДАПТИРОВАННОЕ К КРИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ

Аннотация

В данной статье подробно рассматривается история возникновения жанра комикса, его место в мировой литературе и культуре и его значение в современном образовательном процессе. В ходе исследования анализируются этапы развития и основные представители жанра комиксов в таких странах, как США, Европа, Япония. Также в статье акцентируется внимание на уровне развития казахских комиксов, дифференцируются проекты от первых комических элементов начала XX века до современных авторских комиксов. Комикс-это уникальный жанр, который визуально передает историю в сочетании с текстом и художественным изображением. Научно обоснована эффективность жанра комиксов в повышении учебной мотивации учащихся, быстром восприятии текста, развитии креативного мышления. Также определяются педагогические возможности использования комиксов в образовании и актуальность представления произведений национального содержания в современном формате.

Ключевые слова: комикс, визуальное повествование, читательский интерес, казахские комиксы, креативное мышление, мотивация к чтению, современный вариант

Sarymsak K.T.¹ , *Tleubekova B.T.²
^{1,2} Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: kamilasarymsak@mail.ru
*e-mail: biko.1972@mail.ru

TEACHING THROUGH COMICS: A GENERATION ADAPTED TO CRITICAL THINKING

Abstract

This article examines in detail the history of the comic book genre, its place in world literature and culture, and its importance in the modern educational process. The study analyzes the stages of development and the main representatives of the comic book genre in countries such as the USA, Europe, and Japan. The article also focuses on the level of development of Kazakh comics, differentiating projects from the first comic elements of the early twentieth century to modern author's comics. Comics are a unique genre that visually conveys a story combined with text and artistic imagery. The effectiveness of the comic book genre in increasing students' learning motivation, quick perception of text, and the development of creative thinking has been scientifically substantiated. The pedagogical possibilities of using comics in education and the relevance of presenting works of national content in a modern format are also determined.

Keywords: comics, visual storytelling, reader's interest, Kazakh comics, creative thinking, motivation to read, modern version

Кіріспе. Қазақ халқының «Заманына қарай адамы, адамына қарай амалы» деген ұлағатты сөзі бүгінгі күнде де өз маңызын жойған жоқ. Бұған себеп – ақпараттық қоғам мен цифрлық техно-

логиялардың қарқынды дамуы, жастардың ақпаратты тұтыну әдістерінің өзгеруі. Аталмыш өзгерістерді Pew Research Center, McKinsey & Company, Deloitte, World Economic Forum, Gallup тәрізді беделді ұйымдардың жүргізген зерттеулері ұрпақтар арасындағы ерекшеліктер негізінде ғылыми түрде түсіндіруге жол ашты.

Американдық зерттеуші-ғалымдар Уильям Штраус пен Нил Хоув 1991 жылы «Ұрпақтар буыны» деген зерттеу еңбектерінде 1924 жылдан бергі буындарды өмір салты, құндылықтары бойынша жіктеп, әр 20-30 жыл сайын жаңарып отыратын ұрпақтарға «Х-буын», «Ү-буын», «Z-буын», «А-буын» деген сияқты атаулар берген [1, 8 б]. XX-XXI ғасырдағы қоғамға сай әр буынның өзіне тән мінезі, атқаратын миссиясы, өзіндік ерекшелігі болады, – дейді ғалымдар [1, 9 б]. Бұл ғылыми зерттеуде ұрпақтар буыны “зумерлер (1946–1964), миллениалдар (1981–1996) және зумерлер (1997–2012)”,- деген үш негізгі буынға жіктеледі [1, 13 б]. Үш буынның арасында әлеуметтік желі мен ақпараттық қоғамға тәуелді “зумерлер” екені дәлелденген. Зумерлер буынын кейде цифрлық буын деп те атайды. Ақпараттық ортада қалыптасқан ұрпақта клиптік, яғни қысқа ойлау басым.

«Клиптік ойлау» ұғымы классикалық ойлау түрлеріне жатқызылмайды. Бұл құбылысты көбіне фрагменттік, мозаикалық, пиксельді, дискретті ойлау сияқты тіркестермен байланыстырады [2, 39 б]. «Клип» сөзі ағылшынның *clip* – «кию, бөліп тастау, қиып алу» деген мағына беретін сөзінен шыққан; ол үзінділердің («нарезка») кезектесуін, бейнефрагменттер мен бір қарағанда бір-бірімен байланысы онша айқын емес көріністерді білдіреді [2, 40 б]. Дегенмен, бұл фрагменттер белгілі бір композициялық не көркемдік желімен біріктіріледі.

Клиптік ойлау көбіне логикалық, вербалды, ұғымдық ойлауға қарсы қойылады. Т. Ломбина мен О. Юрченко мұндай ойлаудың ерекшеліктерін сипаттай отырып, келесілерді атап өтеді: абстракция есебінен ойлаудың шамадан тыс нақтылығы, ақпаратты жеңілдетілген түрде қабылдауға бағытталу, ойдың шапшаң ауысуы, асығыс қорытынды жасау, тілдік минимализм және есте сақтау қабілетінің төмендеуі. Бұл құбылыс «ақпараттық серфингпен», яғни ақпаратты терең ойланбастан, үстірт шолумен байланыстырылады [3, 23 б].

Заманауи визуалды ақпарат беру әдістері адамның когнитивтік қабылдау ерекшеліктерін өзгертіп, әсіресе балалардың вербалды ақпаратқа қарағанда сурет арқылы берілген мәліметті тезірек түсінуін қамтамасыз етеді. Тіптен, ересектер де белгілі бір құрылғыны құрастыру кезінде мәтіндік нұсқаулыққа қарағаннан гөрі, суреттер арқылы берілген қадамдық схемаларды қолданып жеңілірек түсінеді. Сондықтан қазіргі білім беру үдересінде оқушылардың ерекшеліктеріне мән бере отырып, сабақ құрылымын құру қажет.

Әдістер мен материалдар. Комикс (ағылш. *comic* – «күлкілі») – идеяларды, бейнелерді көрнекі суреттер арқылы жеткізіп, мәтін мен визуалды ақпаратты бірлікте қолданатын графикалық баяндау формасы болып табылады [4, 45]. Ғылыми әдебиеттерде комикс жанрына берілген анықтамалар әртүрлі болғанымен, олардың барлығы комикстің белгілі бір оқиғаны бейнелі кадрлар тізбегі арқылы баяндайтын күрделі семиотикалық жүйе екендігін негіздейді.

Қазақ әдеби тілінің терминологиялық сөздігінде “комикс” – зат. ойды алдандыру сипатындғы өтпелі хикаяны беретін, қысқа мәтіндері бар суреттер сериясы және белгілі бір тақырыпта бірыңғай сюжетті, қысқа баяндалатын мәтінді, суреттер таралымы (юмористикалық, авантюрлық) бар шығарманың түрі”,- делінген [5, 25 б]. Көптеген зерттеушілер комиксті баяндау мен көрнекі әрекеттің бірлігін құрайтын медиалық құрылым ретінде сипаттайды. Бұл жанрды жай ғана суретпен безендірілген кітаппен шатастыруға болмайды, себебі комикстің табиғаты таңбалардың өзара байланысына, кадрлық ұйымдасуына және графикалық үйлесімділігіне негізделеді.

Қазіргі кезеңде комикс әлемдік мәдениеттің кең тараған жанрларының біріне айналды. АҚШ-та комикс-баспалар жүйесі қаһармандық дәстүрді қалыптастырса, Еуропада қысқа метражды немесе миниатюралық графикалық жолақтар кең тараған. Азия кеңістігінде Қытай манхуа форматы мен Жапон мангасы өзіндік көркемдік жүйесі бар дербес бағыт ретінде дамыды.

Бүгінгі таңда көптеген елдер комикс мәдениетіне арналған фестивальдер мен халықаралық байқаулар ұйымдастырып, түрлі тақырыптағы жаңа комикстерді жарыққа шығарып отырады.

Өнер тарихында бір кезде «төменгі жанр» деп бағаланған комикстер уақыт өте келе жарнамалық стильден бастап бұқаралық басылымдарға дейін әртүрлі салаларда қолданылды. XX ғасырдың басында жанрлық пішін ретінде қалыптасқан комикстер АҚШ-та ағылшын тілін шала меңгерген иммигранттар арасында ақпарат жеткізу құралы ретінде ерекше танымалдыққа ие болды. Осы кезеңнен бастап комикс Америкада культтік мәдени феноменге, ал Францияда толыққанды мойындалған өнер түріне айналды.

Негізінен, комикс – бірізді суреттермен ұйымдастырылған баяндауды, тұрақты кейіпкер құрамын және диалогтық немесе монологиялық мәтінді графикалық панельге кірістіруді қажет ететін күрделі көркем-мәтіндік жүйе. Осы ерекшеліктер комиксті заманауи мәдениеттегі визуалды коммуникацияның ықпалды формасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Сурет арқылы оқиғаны жеткізу дәстүрі ежелгі замандардан бастау алады. Палеолит дәуірінің соңында пайда болған петроглифтерді де оқиға желісін сурет арқылы бейнелеген көрнекі құрал деп бағалауға болады. XVI–XVII ғасырларда сурет арқылы өрілген әңгімелер Валенсия мен Барселона қалаларында өріс алды. XIX ғасырда Эпинал қаласында халық бұл өнерді өндіріс көзі ретінде пайдалана бастады. Сол кезде Пеллерен фабрикасында 16 ұсақ суреттен тұратын 600-ге жуық хикаялар басылып шыққан, әрі кейін жекелеген авторлар да өз бетімен суретті хикаяттар жасап, таратқан [6, 2 б].

Нәтижелер мен талқылау. Комикс алғаш рет 1897 жылы мультфильмдерге қатысты қолданылғанымен, алғашқы суреттері бар кітаптар XIX ғасырда пайда болған [7, 19 б.]. Бұл жанрды швейцариялық жазушы әрі суретші Родольф Тёпфер де дамытқан. 1837 жылы ол «Обадия Олдбактың шытырман оқиғалары» атты ақ-қара суреттерден тұратын альбом шығарған, бұл туындысы XX ғасырдың басында танымалдыққа ие бола бастады [7, 24 б.]. Америкалық суретші Скотт Макклауд өзінің «Комикстерді түсіну» кітабында Тёпферді «заманауи комикстердің әкесі» деп атаған [7, 27 б]. Макклаудтың пікірінше, комикс тек сурет арқылы берілетін оқиға ғана емес, түрлі-түсті мұқабаның артында терең ой мен мағына жатыр. Неміс жазушысы Вильгельм Буш та «Макс және Мориц» шығармасы арқылы өз замандастарына және қоғамға әсер етті [7, 35 б].

XX ғасырда комикстің «алтын дәуірі» басталды. Сурет арқылы оқиғаны баяндайтын алғашқы комикс 1892 жылы Америкада жарық көрген. Комикс – әдебиет пен көркем сурет өнерін ұштастыратын жанр, оның бірнеше түрлі тармағы бар. Мысалы, кейбір комикстер графикалық романға ұқсас болса, енді бірі қысқа форматта болып, стрип деп аталады [7, 15 б].

1930 жылдардан бастап комикс көпшіліктің назарына кеңінен ілігетін болды. Мысалы, Мартин Гудмен түрлі журналдар мен шағын газеттерді шығарып, оқырман аудиториясын кеңейтуді мақсат етті. Алайда, бұл басылымдардың таралымы бастапқыда аз болған. Барлық газет-журналдарды бір автор тобы дайындағанымен, олар әртүрлі бренд атауларымен жарыққа шықты. 1939 жылы Гудмен бірнеше басылымды біріктіріп, Timely Comics компаниясын құрды. Компаниядағы комикстердің редакторы қызметін Джо Саймон атқарды, ал алғашқы кейіпкерлерді – «От адам» және «Сүнгүйр Неморы» – Карл Бургос пен Билл Эверт жасады. Бұл өнім қоғамда жылдам танылып, сатылымы жоғары болды [8].

Екінші дүниежүзілік соғыстың басталуы (1939 ж.) өндіріс саласына ғана емес, сол кездегі қоғамға да әсерін тигізді. Әлемдік жағдай шиеленісе түскен тұста халыққа үміт сыйлайтын кейіпкер қажет болды. Осыған байланысты Джо Саймон мен Джек Кирби бірігіп, 1941 жылы «Капитан Америка» кейіпкерін таныстырды [8]. Сонымен қатар, 1934 жылы құрылған DC Comics компаниясы нарықта маңызды орынға ие болды.

Кейіннен комикс оқырмандары «Өрмекші адам», «Халк» сынды т.б кейіпкерлермен танысты. Ал 1963 жылы комикс беттерінде «Темір адам» пайда болды. 2009 жылы Marvel толығымен Disney медиахолдингінің қол астына өтті [9, 18 б]. Осы кезеңде комикс кейіпкерлері жайлы жаңа фильмдер түсіріліп, Marvel кино әлемінің алыбына айналды. Бүгінде статистикалық мәлімет-

терге қарағанда, Marvel 5000-ға жуық комикс кейіпкерлерін дүниеге әкелген алып компанияға айналған.

Кеңес Одағы (КСРО) контекстінде комикс жанры Батыс мәдениетінің ықпалымен тығыз байланысты болды. Осыған орай, кезең суретшілері мен жазушылары аталған жанрдың тек жекелеген элементтерін ғана өз шығармашылығында қолданды. Комикс форматындағы алғашқы басылымдардың бірі ретінде 1928 жылы жарық көрген «Кірпі» атты балалар журналын атауға болады. 1940 жылдары комикстер идеологиялық тұрғыдан зиянды деп танылып, салдарынан оқиғаларды суреттермен басып шығаратын көптеген басылымдардың жабылуына әкелді [10]. Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан кейін комикстер КСРО аумағында қайта жаңғырып, «Мурзилка» және «Көңілді суреттер» сияқты балалар журналдарында жариялана бастады. Уақыт өте келе олардың танымалдығы артқаны соншалық, АҚШ сияқты басқа елдерде аударылып, басылып шықты [10].

Кеңестік комикстер еуропалық және американдық аналогтарынан ерекшеленуге ұмтылды, осылайша Батыс оқырманына жаңа мазмұн ұсынды. Ресейде «Микки Маус», «Үйрек ертегілері», «Юра паркі», «Кішкентай су перісі», «Алладин» сияқты әлемдік комикс өнімдері кең танымалдылыққа ие болды [8, 17 б].

Қазақстан тарихында бұл жанрдың іргетасы мүлдем болмады деп тұжырымдауға болмайды. Жанрдың бастапқы элементтерінің көріністері әдебиет үлгілерінде кездеседі. Ж. Аймауытовтың 1929 жылы шыққан «Жаман тымақ» атты сатиралық өлеңдер жинағында комикстік сипаттағы суреттердің қолданылуы осыған дәлел. Ақын өлең мәтінін шағын суреттермен көрнекі түрде ұштастырған. Бұл кітаптағы суреттерді орыс азаматы Каменский салған [11].

1 сурет. Ж. Аймауытұлының “Жаман тымақ” кітабы

Осыған қарамастан, комикс жанрының бұл бастамасы кейіннен кең түрде танымал болып, жан-жақты дамыады. Балаларға арналған газет-журналдарда мәтіндік сюжетті толықтыратын суреттік бейнелер болғанымен, оларды толыққанды комикс жанрына жатқызуға болмайды.

Комикс жанрының әдебиеттегі маңызы балалардың оқуға деген қызығушылығын арттырумен анықталады.

Ұзақ көлемді шығармаларды оқумен салыстырғанда, қысқа, тартымды және көрнекі бейнелермен берілген сюжеттер оқушылардың ынта-ықыласын оятып, оқу процесіне деген құлшынысын арттырады. Кез келген әдеби шығарма сияқты, комикс жанры да оқушы үшін тәрбие құралы бола алады.

Комикс жанрын білім беру және шығармашылықты дамыту мақсатында тиімді пайдалана білу жеке тұлғаның болмысын қалыптастыруда оң әрі дұрыс ықпал етуге мүмкіндік береді.

КСРО-да комикстер батыс мәдениетімен байланысты болды, сондықтан сол кездегі суретшілер мен жазушылар өз шығармаларында осы жанрдың кейбір элементтерін ғана пайдаланды.

Америка мен Жапония сияқты алдыңғы қатарлы елдер комикс жанрын “жасөспірімдерді кітапқа баулудың тиімді құралы”, - деп санайды [7, 25 б]. Соңғы жылдары Қазақстанда да бұл салаға назар артып, отандық авторлар мен зерттеушілер тарапынан қызығушылық байқала бастады. Осы бағытта шығармашылықпен айналысып жүрген тұлғалардың пікірлері отандық комикс индустриясының қалыптасу барысын бағалауға мүмкіндік береді.

Қазақстандық авторлардың бірі – «АМАНАТ» партиясы жанындағы Қоғамдық саясат институтының бас сарапшысы Ерлан Ахмеди өз сұхбаттарында «Капитан Qazaqstan» комиксін құрастыру бала кезден бергі арманы болғанын атап өтеді. Ол Marvel және DC студияларының өнімдерін көріп өскендіктен, алғашқы эскиздерін оқушы кезінде жасағанын айтқан. Автордың пікірінше, қазақ балалары өзге елдің Бэтмен, Супермен сияқты қаһармандарынан гөрі, отандық кейіпкерлерге қызығушылық танытқаны дұрыс. Сондықтан ол қазіргі заманғы әділеттілікті ту еткен, күндіз – саясаткер, түнде – әділетсіздікпен күресетін ұлттық қаһарман бейнесін жасауды мақсат еткен. Ахмедидің пайымдауынша, мұндай кейіпкерлер жас ұрпақты дұрыс құндылықтарға бағыттауға ықпал етеді [8].

Жас жазушы Досхан Жылқыбай да комикстің қоғамдағы мәдени-идеологиялық рөлін атап көрсетеді. Ол «Капитан Америка» комиксінің тарихи кезеңдерде АҚШ халқы үшін ұлттық серпін бергенін және үлкен идеологиялық құрал болғанын тілге тиек еткен. Жазушы қазіргі кезеңде комикс кітаптарының дәстүрлі формасы әлсіреп бара жатқанымен, Marvel студиясы мен жапон аниме-индустриясы бұл жанрға жаңа қарқын бергенін айтады. Мысал ретінде ол «Титандар шабуылы» шығармасының бастапқыда тек манга ретінде белгілі болып, анименің арқасында жаһандық мәдени феноменге айналғанын келтіреді. Анименің танымалдығы өскен сайын, манга нұсқасына деген сұраныс та бірнеше есеге артқанын атап көрсетеді. Оның ойынша, қазақ комикстерінің дамуына да осындай медиалық синергия қажет [8].

Автор сонымен бірге комикстердің ұлттық фольклорды дәріптеудегі мүмкіндіктерін ерекше атап өтеді. Батырлар жыры мен аңыздардың тілі күрделі, көлемі ұзақ болғандықтан, жаңа буын оны қабылдауда қиындық көреді. Сондықтан бұл мұраларды комикс формасында ұсыну – олардың қазіргі жасөспірімдер үшін тартымдылығын арттыра алады. Жылқыбайдың айтуынша, бүгінгі оқулықтарда «Алпамыс батыр» секілді кейіпкерлердің көркем бейнесі бірізді қалыпта берілмейді, бұл балалардың елестету қабілетіне кедергі келтіреді. Ал комикс батыр бейнесін жаңғыртып, тұрақты визуалды образ қалыптастыруға мүмкіндік береді. Ол Тұңғыш Президент қоры қолдауымен «Ер Төстік», «Алпамыс батыр», «Қобыланды батыр» туралы 20-ға жуық комикс жазғанын және «Түс көретін робот» атты ғылыми-мифологиялық комикс жасағанын мәлімдейді [9].

Комикс жанры табиғаты жағынан вербалды мәтін (оқу) мен визуалды материалды (көру) синтездейді. Бұл пирамидадағы 30% (көру) және 10% (оқу) деңгейлерін біріктіріп қана қоймай, 50% деңгейіндегі – көру + есту моделімен функционалды түрде сәйкес келеді.

Ұсынылған пирамидада білімді меңгеру деңгейі түрлі танымдық арналарға байланысты өзгертіні көрсетілген. Статистикалық деректерге сәйкес, адам ақпараттың:

- 10%-ын – оқу арқылы,
- 20%-ын – есту арқылы,
- 30%-ын – көру арқылы,
- 50%-ын – көру және естуді қатар қолдану арқылы,
- 70%-ын – жазу арқылы,
- 90%-ын – біреуге түсіндіру арқылы меңгереді.

АҚШ-тағы National Training Laboratories институтының «Learning Pyramid» моделіне негізделген және қазіргі білім беру психологиясында оқыту әдістерінің тиімділігін бағалауда кең қолданылады. Ғылыми зерттеулер графикалық ақпараттың мәтінге қарағанда мида 2 есе жылдам өңделетінін және есте 3–4 есе жақсы сақталатынын дәлелдейді [12, 99 б]. (Mayer, 2009).

2 сурет. “Есте сақтау” пирамидасы

Психолог А. Паивини ұсынған бұл теорияға сәйкес, ақпарат: вербалды арнада және визуалды арнада бір уақытта өңделсе, есте сақтау деңгейі айтарлықтай өседі. Комикс осы теорияның ең тиімді үлгісі болып табылады, себебі:

- мәтін – тілдік өңдеуді;
- сурет – бейнелік өңдеуді;
- кадрлық қозғалыс – динамикалық пайымдауды;
- репликалар – диалогтық есте сақтауды қамтиды.

Бұл комикстердің танымдық жүктемені азайтып, ақпаратты тез қабылдануының ғылыми дәлелі. Комикстер күрделі идеяларды минималды когнитивтік жүктемемен жеткізуге мүмкіндік береді. Мауер (2009) көрсеткендей, визуалды-вербалды интеграция когнитивтік жүктемені 25–40% төмендетеді, бұл оқушының зейінін негізгі мазмұнға бағыттауға көмектеседі [12, 237 б].

Сондықтан тарихи, әдеби немесе мифологиялық тақырыптарды комикс арқылы беру – қазіргі оқушылардың қабылдау психологиясына толық сәйкес келеді.

Комикстердің мазмұндық құрылымы:

- оқиғалардың динамикасын,
- кейіпкерлердің психологиялық күйін,
- тарихи-фольклорлық контексті,
- ұлттық құндылықтарды көрнекілік арқылы береді.

Бұл балаларға батырлар жыры, ғашықтық жырлар және мифологиялық кейіпкерлер сияқты ұзақ, күрделі мәтіндерді жеңіл әрі тез меңгеруге мүмкіндік береді. Мысалы, «Алпамыс батыр» немесе «Қыз Жібек» жыры сияқты мәтіндер комикс форматында ұсынылғанда, ақпарат визуалды түрде тез қабылданып, есте берік сақталады.

Қорытынды. Жоғарыда келтірілген статистикалық деректер мен когнитивтік теориялар комиксті оқу:

- танымдық тиімділігі жоғары,
- есте сақтау тұрғысынан берік,
- мотивациялық әсері күшті,
- күрделі ақпаратты жеңілдететін,
- ұлттық құндылықтарды жеткізуде тиімді оқыту құралы екенін ғылыми түрде дәлелдейді.

Сондықтан комикс жанры қазіргі білім беру кеңістігінде оқу, көру, жазу және түсіндіру әрекеттерін интеграциялайтын кешенді құрал ретінде қарастырылуы керек.

Комикс жанрының ерекшелігі — визуалды және вербалды мәтіндердің бірлігінде. Комиксте сурет жетекші рөл атқарады, мәтін иллюстрациямен тығыз байланыста болады. Визуалды ақпараттың жылдам және жеңіл қабылдануы балалардың оқуға деген ынтасын арттырады, мәтіндік қабылдауды жеңілдетеді. Комикс эмоцияны, әрекет динамикасын және авторлық ойды бейнемен шапшаң жеткізеді, бұл балалар психологиясына сай келеді.

Зерттеушілердің пікірінше, комикстерді оқу оқушының мәтінге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, шығарманы интерпретациялау, оқиғаларды жүйелі байланыста түсіну, логикалық ойлау сияқты дағдыларын дамытады. Комикс салуды үйренген бала оқыған мазмұнын визуалды түрде қайта бейнелеуге талпынады, бұл оның шығармашылық қабілетін дамытады.

Сонымен, комикс жанры – оқушыларды көркем әдебиетке жақындатудың тиімді құралдарының бірі. Комикске негізделген әдеби шығармаларды мектеп бағдарламасында қолдану – заманауи педагогикалық тәжірибені дамытуға, ұлттық әдебиетті оқыту әдістерін жаңғыртуға мүмкіндік береді. Жанрдың қолжетімді, бейнелік, динамикалық табиғаты оқушының оқу әрекетін белсенді етіп, тұлғалық дамуына оң ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Strauss W., Howe N. *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*. – New York: William Morrow, 1991. – 538 p.
2. Козлова О.Д., Киндеркнехт А.С. *Феномен клипового мышления: между стереотипом и ризомой // Вопросы философии*. – 2018. – № 2. – С. 39–45.
3. Ломбина Т.Н., Юрченко О.В. *Особенности обучения детей с клиповым мышлением // Общество: социология, психология, педагогика*. – 2018. – № 1. <https://doi.org/10.24158/spp.2018.1.7>
4. Лукиных Ю.В. *Феномен комикса в контексте образовательного пространства // Russian Linguistic Bulletin*. – 2022. – № 4 (32). – С. 1–5.
5. Күдерінова Қ., Жұбаева О., Жолшаева М. және т.б. *Қазақ әдеби тілінің сөздігі: он бес томдық*. – Алматы, 2011. – Т. 8. – 744 б.
6. Денисова А.И. *Прикладная культурология. Американский комикс: факторы развития и феномен популярности*. [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/amerikanskiy-komiks-factory-razvitiya-i-fenomen-populyarnosti/pdf> (қаралған күні: 05.12.2025).
7. McCloud S. *Comics richtig lesen*. – Hamburg: Carlsen, 1994. – 211 p.
8. Сарша Н. *Комикс неге көмескі // Айқын*. – 2024. [Электрондық ресурс]. – URL: <https://aikyn.kz/263500/komiks-nege-komeski> (қаралған күні: 05.12.2025).
9. Калмыкова Л.А. *Комикс как средство формирования читательской грамотности у школьников // Современные проблемы науки и образования*. – 2023. – № 2. – С. 125–130.
10. Ерболқызы А. *Қазіргі қазақ комиксі // Жас Алаш*. – 2024. [Электрондық ресурс]. – URL: <https://zhasalash.kz/news/syuzhet-alsz-suret-arsz-kazak-komiks-8c7cf2/> (қаралған күні: 05.12.2025).
11. Атыгаева Ж.Е., Тілеулесова А.Ш. *Оқушылардың әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастыру әдісі ретінде семиотикалық трансформация // Тіл және әдебиет: теориясы мен тәжірибесі*. – 2025. DOI: 10.52301/2957-5567-2025-4-2-116-128
12. Mayer R.E. *Multimedia learning*. – New York: Cambridge University Press, 2009. – 320 p.

References:

1. Strauss W., & Howe N. (1991). *Generations: The history of America's future, 1584 to 2069*. New York, NY: William Morrow.
2. Kozlova O.D., Kinderknekht A.S. (2018). *Fenomen klipovogo myshleniia: mezhdu stereotipom i rizomoi [The phenomenon of clip thinking: Between stereotype and rhizome]*. *Voprosy filosofii*, 2, 39–45. [in Russian]
3. Lombina T.N., Yurchenko O.V. (2018). *Osobennosti obucheniia detei s klipovym myshleniem [Features of teaching children with clip thinking]*. *Obshchestvo: sotsiologiya, psikhologiya, pedagogika*, 1. <https://doi.org/10.24158/spp.2018.1.7> [in Russian]

4. Lukinykh Yu.V. (2022). *Fenomen komiksa v kontekste obrazovatel'nogo prostranstva [The phenomenon of comics in the context of the educational space]. Russian Linguistic Bulletin, 4(32), 1–5. [in Russian]*
5. Kuderinova K., Zhubaeva O., Zholshaeva M., et al. (2011). *Kazak adebi tilinin sozdigi: On bes tomdyk [Dictionary of the Kazakh literary language: In fifteen volumes] (Vol. 8). Almaty. [in Kazakh]*
6. Denisova A.I. (n.d.). *Prikladnaia kul'turologiia. Amerikanskii komiks: faktory razvitiia i fenomen populiarnosti [Applied cultural studies. American comics: Factors of development and the phenomenon of popularity]. Retrieved December 5, 2025, from <https://cyberleninka.ru/article/n/amerikanskiy-komiks-faktory-razvitiya-i-fenomen-populyarnosti/pdf> [in Russian]*
7. McCloud S. (1994). *Comics richtig lesen. Hamburg, Germany: Carlsen.*
8. Sarsha N. (2024). *Komiks nege komeski [Why comics remain marginal]. Aikyn. Retrieved December 5, 2025, from <https://aikyn.kz/263500/komiks-nege-komeski> [in Kazakh]*
9. Kalmykova L.A. (2023). *Komiks kak sredstvo formirovaniia chitatel'skoi gramotnosti u shkol'nikov [Comics as a means of developing reading literacy among schoolchildren]. Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia, 2, 125–130. [in Russian]*
10. Erbolkyzy A. (2024). *Kazirgi kazak komiksi [Modern Kazakh comics]. Zhas Alash. Retrieved December 5, 2025, from <https://zhasalash.kz/news/syuzhet-alsz-suret-arsz-kazak-komiks-8c7cf2/> [in Kazakh]*
11. Atygaeva Zh.E., Tileulesova A.Sh. (2025). *Okushylardyn aleumettik-madeni kuzyrettiligin kalyptastyru adisi retinde semiotikalyk transformatsiya [Semiotic transformation as a method of forming students' socio-cultural competence]. Til zhane adebiet: teoriiasy men tazhiribesi. DOI: 10.52301/2957-5567-2025-4-2-116-128 [in Kazakh]*
12. Mayer R.E. (2009). *Multimedia learning. New York, NY: Cambridge University Press.*

FTAMP 14.35.05

10.51889/2959-5657.2025.94.4.014

*Оспанова А.К.¹ , Дуранли М.²

¹Әл-фараби атындағы ҚазҰУ
Алматы, Қазақстан

²Еге университеті
Измир, Түркия

*e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

e-mail: m_duranli@hotmail.com

К. ТОҚАЕВТЫҢ «АРНАУЛЫ ТАПСЫРМА» ПОВЕСІНІҢ ТӘРБИЕЛІК МӘНІ

Аңдатпа

Мақалада белгілі жазушы және көрнекті қаламгер Кемел Тоқаевтың «Арнаулы тапсырма» әңгімесінің тәрбиелік және адамгершілік мәнін зерттеу ұсынылған. Шығарманың басты кейіпкері – қазақ халқының біртуар азаматы, батыры, халық қаһарманы Қасым Қайсеновтың бейнесі арқылы автор Ұлы Отан соғысы жылдарындағы партизандық жасақ құрамындағы атқарған ерліктерін паш ете отырып, оқырманның бойында ұлттық рух пен патриоттық сананы қалыптастырады. Зерттеу барысында шығармада қолданылған ой иірімдері сараланып, идеялық тұжырымдамалар талданды, оның құрылымы мен мазмұны қарастырылды, олардың семантикасы ашылды. Шығарманың мәтінінен авторлық нақыл сөздері жүйеленіп, олардың сөз астары ашылды. Зерттеудің қайнар көзі жазушының замандастарының естеліктері, сондай-ақ оның шығармашылығына арналған кейінгі ұрпақ өкілдерінің материалдары болды.

Зерттеудің ғылыми маңыздылығы, тұтастай алғанда, ауызша өнердің тәрбиелік әлеуетін және Кемел Тоқаевтың шығармаларын, атап айтқанда, олардың ұлттық сипатын анықтауда және жаңа

БІЗДІҢ АВТОРЛАР

Абдиева Гульнара Муратбаевна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Серкебаева Гаухар Искакбековна – М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университеті, «Абайтану» ғылыми орталығының аға ғылыми қызметкері, PhD, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru

Зарипова Матлуба Кулфидинова – PhD, доцент, Термез мемлекеттік университеті, Термез, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Смагулова Бахыт Абаевна – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Өнерхан Нурболат – Моңғолияның Гуманитарлық университеті тіл және мәдениет факультетінің докторанты, Ұланбатыр қаласы, Моңғолия, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Раджапова Наталья Базаровна – PhD, Термез мемлекеттік университетінің орыс тіл білімі кафедрасы, Термез, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjarova2022@mail.ru

Онгарбаева Алия Тынысовна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, PhD, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Саурбаев Ришат Жүркенұлы – филология ғылымдарының кандидаты, шетел филологиясы кафедрасының профессоры Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – филология ғылымдарының кандидаты, тілдер және әдебиет кафедрасының қауымдастырылған профессорының м.а., Орталық Азия Инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Токсанбаева Тілектес Жаңабергенқызы – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Тлеулесова Ардақ Шайкенқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Ахметова Бигайша – филология ғылымдарының кандидаты, профессор, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Алламуратова Айсанем Жалгасбаевна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, «Профи» университеті, Ташкент, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Алламуратова Гульсанем Жалгасбаевна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Мамуна академиясы, Хорезм, Өзбекстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Аралтай Мейірім Азаматқызы – Сүлейман Демирель Университеті, магистрант, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Жұмақаева Береке Дәулетханқызы – Сүлейман Демирель Университеті, педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Кудайберген Аяулым – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2 курс магистранты, Қазақстан, Алматы, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ибраева Айзат Дюсеновна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, ф.ғ.к., қауымдаст.проф.м.а., Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Насирдинов Бауыржан Патшаханович – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, 3 курс докторанты, «Абайтану» ғылыми орталығының аға оқытушысы, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3248-422X>, e-mail: NBP_D@mail.ru

Өмірзақов Саттар Досалиевич – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, Гуманитарлық ғылымдар ғылыми зерттеу институты «Абайтану» ғылыми орталығының басшысы, ф.ғ.к., доцент, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Бибулова Меруерт Абдусаттарқызы – «М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті» КЕАҚ, «Абайтану» ғылыми орталығының аға оқытушысы, магистр, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Сейтова Ляззат Муратхановна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының 2 курс магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Әбен Арман – «КИМЭП» университетінің магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-733X>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz

Сарымсақ Камила Тасбулатқызы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің 2-курс магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Тлеубекова Ботакоз Тургамбаевна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, филология ғылымдарының кандидаты, академик С. Қирабаев атындағы қазақ әдебиеті және оқыту әдістемесі кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Оспанова Асель Кожамуратовна – Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 3 курс докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124>, e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Дуранли Муваффақ – Еге университеті, 3 курс докторанты, Измир, Түркия, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com

НАШИ АВТОРЫ

Абдиева Гульнара Муратбаевна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Серкебаева Гаухар Искакбековна – доктор PhD, старший научный сотрудник научного центра «Абаеведение» Южно-Казахстанского университета имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru

Зарипова Матлуба Кулфидиновна – доктор PhD, доцент кафедры русского языкознания, Термезский государственный университет, Термез, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Смагулова Бахыт Абаевна – кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Унерхан Нурболат – докторант Факультета языка и культуры Гуманитарного университета Монголии, Улан-Батор, Монголия, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Раджапова Наталья Базаровна – доктор PhD кафедры русского языкознания Термезского государственного университета, Термез, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjarova2022@mail.ru

Онгарбаева Алия Тынысовна – доктор PhD, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Саурбаев Ришат Журкенович – кандидат филологических наук, профессор кафедры Иностранная филология Торайгыров университета, Павлодар, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – кандидат филологических наук, и.о.ассоциированного профессора кафедры «Языки и литература», Центрально-Азиатский Инновационный университет, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Токсанбаева Тлектеш Жанаберженовна – кандидат филологических наук, доцент Казахского агротехнического университета им. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Тлеулесова Ардак Шайкеновна – кандидат педагогических наук, доцент Казахского научно-исследовательского агротехнического университета имени С. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Ахметова Бигайша – кандидат филологических наук, доцент Казахского научно-исследовательского агротехнического университета им. С. Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Алламуратова Айсанем Жалгасбаевна – кандидат филологических наук, доцент, Университет «Профи», Ташкент, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Алламуратова Гульсанем Жалгасбаевна – кандидат филологических наук, доцент, Университет Маъмуна, Хорезм, Узбекистан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Аралтай Мейірім Азаматовна – магистрант Университета имени Сулеймана Демиреля Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Жумакаева Береке Даулетхановна – кандидат педагогических наук, профессор, Университет имени Сулеймана Демиреля, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/10000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Кудайберген Аяулым – магистрант 2 курса Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ибраева Айзат Дюсеновна – кандидат филологических наук., и.о. асоц. профессора, Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaiizat@mail.ru

Насирдинов Бауыржан Патшаханович – докторант 3 курса НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», магистр, старший преподаватель НЦ «Абайтану», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3248-422X>, e-mail: NBP_D@mail.ru.

Умирзаков Саттар Досалиевич – кандидат наук, доцент, старший научный сотрудник НЦ «Абаеведение» научно-исследовательский институт «Социальных и гуманитарных наук» НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Бибулова Меруерт Абдусаттаровна – НАО «Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова», магистр, старший преподаватель НЦ «Абайтану», Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Сейтова Ляззат Муратхановна – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, кафедра русского языка и литературы, магистрант 2 курса, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Абен Арман – магистрант университета «КИМЭП», г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-73>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz,

Сарымсак Камила Тасбулатовна – студентка 2 курса магистратуры Казахского национального педагогического университета имени Абая Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Тлеубекова Ботакоз Тургамбаевна – кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры казахской литературы и методики преподавания имени академика С. Кирабаева, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Оспанова Асель Кожамуратовна – Казахский национальный университет имени аль-Фараби, докторант 3 курса, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124> e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Дуранли Муваффах – Университет Эге, докторант 3 курса, Измир, Турция, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com

OUR AUTHORS

Abdiyeva Gulnara Muratbayevna – Doctoral student of the Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Serkebayeva Gaukhar Iskakbekkyzy – PhD, M. Auezov South Kazakhstan University, senior researcher at the “Abai Studies” Scientific Center (Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-1129>, e-mail: gauhar.110178@mail.ru,

Zaripova Matluba Kulfidinovna – PhD, Associate Professor of the Department of Russian Linguistics, Termez State University, Termez, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-3412>, e-mail: zaripovam@tersu.uz

Smagulova Bakhyt Abayevna – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer of the Department of Russian Language and Literature of Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6967-0190>, e-mail: bakyt28@mail.ru

Unyerkhan Nurbolat – Doctoral student, Faculty of Language and Culture, Humanities University of Mongolia, Ulaanbaatar, Mongolia, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2068-5496>, e-mail: nurbolat.bu@gmail.com

Radzhapova Natalia Bazarovna – PhD, Department of Russian Linguistics, Termez State University, Termez, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1336-8616>, e-mail: radjapova2022@mail.ru

Ongarbayeva Aliya Tynysovna – PhD, Senior Lecturer, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3031-752X>, e-mail: aliaongarbaeva5@gmail.com

Saurbayev Rishat Zhurkenovich – Candidate of Philological Sciences, Professor of the Department of Foreign Philology Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Yerekhanova Fatima Turekhanovna – PhD, Acting Associate Professor of the Department of Languages and Literature, Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Toksanbayeva Tlektesh Zhanabergenovna. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Seifullin Kazakh Scientific Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3605-8699>, e-mail: tlesha66@mail.ru

Tleulesova Ardak Shaikenovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of S. Seifullin Kazakh Scientific Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3471-6109>, e-mail: tleulesova.ardak@mail.ru

Akhmetova Bigaisha – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of S. Seifullin Kazakh Research Agrotechnical University, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-6532>, e-mail: bigaisha@mail.ru

Allamuratova Aisanem – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, «Profi» University, Tashkent, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2326-4124>, e-mail: aysanem69@mail.ru

Allamuratova Gulsanem – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Mamun Academy, Khorezm, Uzbekistan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0001-7094>, e-mail: gulsanem69@mail.ru

Araltay Meirim Azamatkyzy – Master’s student at Suleyman Demirel University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0738-0876>, e-mail: araltay01@mail.ru

Zhumakayeva Bereke Dauletqhanovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Suleyman Demirel University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2160-8117>, e-mail: d.bereke2009@mail.ru

Kudaibergen Ayaulym – Second-year master's student at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6456-4159>, e-mail: aiaulym12.com@mail.ru

Ibraeva Aizat Dyusenovna – Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Nasirdinov Bauyrzhan Patshakhanovich – Doctoral student 3st year, M. Auezov South Kazakhstan University, Master, senior researcher of the Research Center "Abai Studies" of Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/000-0002-6285-5579>, e-mail: NBP_D@mail.ru.

Umirzakov Sattar Dosalievich – Candidate of Sciences, Associate Professor, Head of the Scientific Center "Abai studies" of the Research Institute of Social and Humanitarian Sciences of the NJSC "M. Auezov South Kazakhstan University", ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1627-7779>, e-mail: sattar.kazgurt@mail.ru

Bibulova Meruyert Abdusattarovna – M. Auezov South Kazakhstan University, Master, senior researcher of the Research Center "Abai Studies" of Shymkent, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5405-116X>, e-mail: bibulova79@bk.ru

Seitova Lyazzat Muratkhanovna – 2nd-year Master's student, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2114-8696>, e-mail: seitovalyazzat2@gmail.com

Aben Arman – Master's student, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1300-73>, e-mail: Aerman.Abieni@kimep.kz

Sarymsak Kamila Tasbulatovna – 2nd year master's student at Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5195-1545>, e-mail: kamilasarymsak@mail.ru

Tleubekova Botakoz Turgambaevna – Candidate of Philological Sciences, Senior lecturer at the Department of Kazakh Literature and Teaching Methods named after Academician S. Kirabaev Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Ospanova Asel Kozhamuratovna – Al-Farabi Kazakh National University, 3rd year doctoral student, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7323-2124>, e-mail: ospanova.ak07@mail.ru

Duranli Muvaffak – Ege University, 3rd year doctoral student, Izmir, Turkey, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4529-2700>, e-mail: m_duranli@hotmail.com